

A KARDVÍVÓ OLIMPIAI BAJNOK KATONATISZT: JEKELFALUSSY (PILLER) GYÖRGY (1899–1960)*

Piller György római katolikus család sarjaként, Piller Ede¹ árvaszéki ülnök és jekel- és margitfalvi Jekelfalussy Etel gyermekeként, 1899. június 19-én Egerben látta meg a napvilágot (1. kép).² Piller Györgyöt szülei idősebb testvérekhez, Miklóshoz és Istvánhoz hasonlóan katonai pályára szánták: öt év *gymnasium* elvégzését követően 1914 és 1917 között a pécsi magyar királyi honvéd hadapródiskola növendéke volt (2. kép).³ A pécsi esztendőknél nagy jelentősége volt, ezekben az években kezdett el vívni a hadapródiskola kötelező tantárgya keretein belül. A hadapródnövendéki évek értékes forrása a Hadtörténeti Múzeum Kéziratos Emlékanyag-gyűjteményében fennmaradt 26 dokumentumból álló Piller-levelezés.⁴ Az 1914 és 1916 között íródott levelek nemcsak az ifjú Piller és a családja közötti bensőséges viszonyt, hanem a pécsi hadapródiskola mindennapi életének is emlékei. A növendék Piller leveleiben leggyakrabban a családjával kapcsolatos történések iránt érdeklődött, illetve ruhaneműt, tüt, cernát, írószközt, itatópapírt, cigarettát és kisebb pénzüsszegeket kért szüleitől. Piller György szüleit rendszeresen tájékoztatta a hadapródiskolabeli történésekről, például 1915. szeptember 14-i levelében a tifusz elleni védőoltásról írt részletesen: „Most nem rég oltottak be kétszer tifusz ellen. Kissé fájdalmas volt és sokan rosszul lettek, de nekem [nem] lett semmi változásom. A jobb kulcsosont alatt oltottak be bennünket, majd rá egy hétre az ellenkező oldalon. Három napig meggöbülve és majdnem béna karral jártunk...”⁵ A Piller családot sem kerülte el a világháborús veszteségek tragédiája, Piller György bátyja, Miklós, a magyar királyi miskolci 10. honvéd gyalogezred zászlósa 1914. október 18-án, Rudniknál halt hősi halált.⁶ Piller Pécssett, 1914. november 27-én kelt levelében a következőket írta szüleinek testvére halálhírére: „Az a csapás, amely családunkat érte, szinte elviselhetetlennek látszik, mert szeretett jó kis Bátyámban családunk büszkeségét veszítettük el, emléke azonban megmarad lelkünkben és mi mindig tisztelettel, szeretettel és hálával fogunk órá gondolni.”⁷

* Ezúton is szeretnék köszönetet mondani Máday Norbert és Bíró Ákos gyűjtőnek, valamint Sallay Gergelynek, amiért kutatómunkámat segítették.

¹ A Piller család 1914-ben nyert nemesi rangot, a család ekkor a felsőtárcányi nemesi előnevet kapta. Jekelfalussy Etel levele hadapródnövendék fiához. Eger, 1914. június 14. KE Lt. sz.: 2011.125.1.

² Keresztlevél. Eger, 1936. KE Lt. sz.: 2011.138.1.

³ CV 1945.

⁴ KE Lt. sz.: 2011. 125. 1., 2011. 126. 1-2., 2011. 127. 1-10., 2011. 128. 1-13.

⁵ Piller György hadapródnövendék levele Édesanyjához, Jekelfalussy Etelhez. Pécs, 1914. április, 14. KE Lt. sz.: 2011.128.3.

⁶ Piller Miklós halotti értesítője. Máday Norbert magángyűjteményében. *Máday* 2016. 181. o.

⁷ Piller György hadapródnövendék levele Édesanyjához és testvéreihez. Pécs, 1914. november 9. KE Lt. sz.: 2011. 127. 2.

Piller György 1917-ben fejezte be a hadapródiskolát. 1914/1915. és 1915/1916. évi osztályozási értesítője a Hadtörténeti Múzeum Kéziratos Emlékanyag-gyűjteményében fennmaradt. A dokumentumok alapján Piller mind az első, mind a második félévet színjeles eredménnyel végezte el, az osztályozási értesítő minősítési részében a következő jelzőkkel illették a hadapródnövendéket: „Komoly, őszinte, megbízható, kötelességtudó, szerény, illedelmes.”⁸ Piller (legalább) két alkalommal kapott iskolaparancsnoki dicséretet, a dicséretes szövege szerint „Kiváló magaviseletért és a század belrendje, továbbá a növendékek fegyelmének fenntartása körül szerzett kiváló működéséért”, illetve „Korrepetitori minőségben kifejtett igen eredményes működéséért, továbbá osztályelsői és szolgálatvezetői kifogástalan ténykedéséért iskolaparancsnokilag megdicséretetett.”⁹

A hadapródiskola kiváló eredménnyel történő elvégzését követően 1917-ben Inotán rohamkiképzésen és géppuskás tanfolyamon vett részt.¹⁰ (Az Antant és a Központi Hatalmak 1914–1915-től kezdték meg a különleges kiképzésben részesített, kisebb létszámú, mozgékony és jelentős tüzerőt képviselő rohamcsapatok megszervezését. Az Osztrák–Magyar Monarchia 1916–1917-től kezdte el rohamisták kiképzését és rohamcsapatok szervezését.)¹¹ Az első világháború alatt a m. kir. 34. honvéd gyalogezredben és a m. kir. 38. honvéd gyaloghadosztály rohamzászlóaljában szolgált zászlós, majd hadnagy rendfokozatban, 1918. április 2-a és június 5-e között, majd 1918. június 16-a és július 5-e között teljesített harcnonalbeli szolgálatot a román és az olasz fronton (3. kép).¹²

Piller György 1918 és 1925 között csapatszolgálatot látott el, az 1925-ben elkezdett és 1927-ben befejezett budapesti honvéd sportoktató tanfolyamot „kiváló” minősítéssel zárta. A sportoktatói tanfolyam befejezése után 1927 és 1932 között annak tanáraként dolgozott: a vívás mellett labdarúgást, sízést, birkózást és ökölvívást oktatott.¹³ Piller György vívókarrierje a Nagy Háború után indult el.¹⁴ Egyesülete 1925-től a nagy múltú és a hazai vívóélet összefogásában jelentős szerepet játszó Magyar Athletikai Club volt. Jóllehet, hogy katonaként polgári vívóegyesületben edzett, de részt vett a Honvéd Tiszti Vívóklub házi-versenyein és a Hadsereg Sporthét vívóversenyein is. Piller György a Magyar Athletikai Club válogatott vívójaként az 1928. évi amszterdami olimpiára is kiutazhatott, ahol a magyar törccsapat tagjaként (súlyos kézsérüléssel) ötödik helyezést ért el. Az amsterdami olimpia után Piller fegyvernemet váltott, az olimpiától kezdve főleg már kardvívóként lépett pástra.¹⁵

Piller György a SPOTI tanáraként két és fél hónapot töltött a franciaországi Île-de-France-beli Joinville városában levő L'École Supérieure d'Education Phisique et Division

⁸ Osztályozási értesítő, 1914/1915, 1915/1916. KE Lt. sz.: 2011. 130. 1-2.

⁹ Uo.

¹⁰ Életírásom, 1946. június 23. 1. o.

¹¹ *Számveber* 2006. 9–10. o.; *Kiss* 2006. 18–19. o.

¹² Igazolvány a Károly csapatkereszt viselésére való igényjogosultságról. M. Kir. Testőrség Parancsnok-sága, 1934. december 14. Máday Norbert magángyűjteményében. *Máday* 2016. 124. o.; *Sallay* 2012. 357. o. Bangha Ernő kutatásai szerint Piller György a világháború után a Vörös Hadseregben teljesített szolgálatot, majd 1919 májusa és augusztusa között cseh hadifogságban volt. *Bangha* 1990. 289. o.

¹³ CV 1945.; Életírásom, 1946. június 23. 1. o.

¹⁴ Máday Norbert magángyűjteményében fennmaradt Piller György amatőr FIE (Fédération International D'escrime) versenyzési engedélye (Licence internationale d'amateur) 1924-ből. *Máday* 2016. 130. o.

¹⁵ Újra győzött a magyar kard, 1930. 698. o.; *Bujdosó* 1931. 167–168. o.; *Somogyi* 1943. 2. kép, s. p.; *Lukács – Szepesi* 1980. 52. o. A korai modern magyar vívósport történetéhez lásd: *Gellér* 1933. 13–14. o.; *Gerentsér* 1944. 334–349. o.; *Dávid* 1988. 16–47. o.

d'Escrime vendégeként. Az iskolának 120-160 tisztí, illetve altisztí hallgatója volt, akik hathetes, három- vagy hathónapos kiképzői oktatásban vehettek részt egy mindhárom fegyvernemet oktató és tíz segédoktató irányítása mellett. Piller külföldi tapasztalatairól a *Magyar Katonai Szemle* hasábjain 1932-ben jelentetett meg írást *Tapasztalataim a vívás terén Franciaországban* címmel.¹⁶ A továbbiakban Piller tanulmányából idézünk: „A vívótanfolyam egy, a háború alatt kórházi célokra épült barakkkörnyékben van elhelyezve. Úgy a vívótermet, mint a legénységi férőhelyeket is ezen barakkokból alakították át... Naponta 4-5 órát vívunk, de ebben már a vívás elméleti oktatása is benne foglaltatik. Legnagyobb súly a törvívásban van, míg a kardvívással keveset foglalkoznak... Örömmel tapasztaltam, hogy ottlétem alatt ismételtelen megtartott bemutató- és iskolavívásom kapcsán nem csak az intézetben, de még a polgári egyesületekben is, ahová meghívások révén gyakran ellátogattam, a kardvívás iránti szeretet igen fellángolt... A tanítványként hozzámmal rendel Omer segédmester a tanultak alapján már a magyar iskolát tanította a tanítványainak... Nyilvános szereplésre két alkalommal kértek fel. Első esetben a rendőrtisztek vívóteremavatós estélyén vívtam bemutatót, a második esetben pedig Aniersben, a rokkantak javára rendezett akadémián.”¹⁷

Az 1920-as évek végétől egyre nagyobb hazai és nemzetközi sporteredményeket elérő Pillert a Magyar Királyi Vívómestervizsgáló Bizottság 1931. január 1-jei hatállyal háromévnvi időtartamra a Bizottság tagjai közé delegálta, illetve 1932 és 1933 között testnevelő vezető tanárként a Ludovika Akadémia I. Főcsoportján találjuk a katonavívót.¹⁸ A Ludovika Akadémián folytatott tanári tevékenység emléke a Ludovika Akadémia I. Főcsoport Parancsnokságának 1933. augusztus 1-jei, Jekelfalussyit dicséretben részesítő tisztí parancsa: „Tudásában, sokoldalúságában, kitartásában és személyes példaadásában rejlt értékeit a tisztisarjadék oktatása és nevelése terén bár csak rövid ideig értékesíthette, mégis bőven elegendő alkalom nyílt számára, hogy mint testnevelés vezető és tanár teljes értékű, kiválóan eredményes munkát végezzen. Szívvel-lélekkel folytatott lendületes, nyugodt és szakszerűen rendszeres tevékenysége biztos irányítója volt alárendelt szaktanár bajtársainak, de magával ragadta, eredményekre serkentette és vezette neveltjeit és tanítványait is.”¹⁹

Piller György vívókarrierjének legnagyobb sikerét az 1930. évi Liège-i és az 1931. évi bécsi kard Európa-bajnokság megnyerését követően az 1932-ben megrendezett Los Angeles-i olimpiai játékok hozták meg. Piller sporttársaival Olaszország, Lengyelország, valamint az Amerikai Egyesült Államok nemzeti válogatottját legyőzve szerezte meg a kardvívás csapat versenyszámának aranyérmét, majd ezt követően Piller bravúros és taktikus vívással a kard egyéni versenyszámának aranyérmét is elhódította (4–6. kép).²⁰ Piller egyéni győzelméről a *Magyar Katonai Szemle* hasábjain a következő szavakkal emlékeztek meg: „Ezzel megszerezte vitéz Tersztyánszky ezredes örökét, a kard egyéni világbajnokságát oly fölényesen, mint soha még eddig nem tette magyar vívó! (...) A hon-

¹⁶ Piller 1932. 243–244. o.

¹⁷ Piller 1932. 244–248. o.

¹⁸ CV 1945.; Piller György m. kir. százados úrnak. Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium, 1931. április 27. (Másolat.) KE Lt. sz.: 2011. 136. 1.

¹⁹ Tisztí parancs, dicséret. Ludovika Akadémia, 1933. augusztus 30. (Másolat.) KE Lt. sz.: 2011.139.1.

²⁰ *Somogyi* 1932. 241–246. o.; *Lukács – Szepesi* 1980. 53. o.; *Dávid* 1988. 73. o. Piller György olimpiai aranyérmei a HIM Numizmatikai gyűjteményében találhatóak, lt. sz.: 2001.317.1./É, 2001.318.1./É.

védtség pedig immár egymásután másodízben jutott tisztjei révén a gyönyörű s méltán irigyelt, de a honvédtiszt feladatához egyébként is közel álló vívóvilágbajnoksághoz.²¹

Piller György 1932 után családnevét Pillerről Jekelfalussyra változtatta.²² A *Budapesti Közlöny* 1933. január 15-i száma a névváltoztatást következőképpen adatolja: „A m. kir. belügyminiszter az 1932. évi 52.370 számú határozatával Piller György Gyárfás Győző Eger városban 1899. évben született, róm. kath. vallású, m. kir. honvéd százados, budapesti lakos családi nevét «Jekelfalussy» névre változtatta át.”²³ A névváltoztatás a Hadtörténeti Múzeumban található, Jekelfalussyhoz kapcsolódó numizmatikai emlékanegyenlet is tetten érhető: a Los Angeles-i olimpia emlékére a Budapest Sport Egyesület 1932-ben még Piller századosnak ajándékozott vésett, aranyozott bronz emlékérmét, 1933 nyarán a Nemzeti Sport már Jekelfalussy Györgynek juttatott ezüst díjplakettet.²⁴ Az olimpiai bajnok kardvívó az 1932-es Los Angeles-i olimpia után visszavonult a versenysporttól és a Ludovika Akadémián mint vezető sporttanár kezdett el újra dolgozni. A sors azonban az 1933. évi margitszigeti vívó Európa-bajnokságon ismét a pástra szólította: a kard csapatverseny döntőjében az olasz csapat megóvta Rajcsányi László szereplését, így a versenysporttól már visszavonult csapatkapitány fogott kardot.²⁵ Jekelfalussy 1933-tól 1937-ig a magyar királyi Testőrségben szolgált.²⁶ A Testőrség soraiban töltött évek alatt, 1936-ban kötött házasságot Mudin Ilona helyettes tanítónővel, a házasságot követően egy kislányuk született: Hajna.²⁷ A kardbajnokot 1937 és 1940 között újra csapat szolgálzatban találjuk, majd ezt követően 1939-től 1944-ig a magyar királyi „Bolyai János” Honvéd Műszaki Akadémián tanított harcászatot, hadseregszervezést és vívást. Az őrnagyi rendfokozatba 1940-ben, az alezredesi rendfokozatba 1942-ben nevezték ki.²⁸

A II. világháború alatt Jekelfalussyék lehetőségeikhez mérten igyekeztek segíteni zsidó származású üldözött ismerőseiknek. A család zsidókat segítő tevékenységének figyelemre méltó emléke a Bíró Ákos magángyűjteményében fennmaradt Dénes Imrének (budapesti lakos, Jekelfalussy György szomszédja) kézzel írt nyilatkozata, melynek szövegét teljes terjedelmében idézzük: „Büntetőjogi felelősségem teljes tudatában ezennel kijelentem, hogy Jekelfalussy Piller György vívó világbajnok urat és családját az én családommal együtt

²¹ *Somogyi* 1932. 246. o.

²² Bangha Ernő Piller névváltoztatását tévesen az 1936. évre tette. *Bangha* 1990. 289. o.

²³ *Budapesti Közlöny*, 1933. 1. o.

²⁴ Numizmatikai gyűjtemény, lt. sz.: 2016.10.133./É és 2016.10.146./É. (A névváltoztatás kérdésköréhez lásd még *Hollódy* 1932. 3. o.)

²⁵ *Lukács – Szepesi* 1980. 52. o., *Dávid* 1988. 74–75. o. (Gömbös Gyula miniszterelnöknek, a margitszigeti Európa-bajnokság alkalmából Jekelfalussy Györgynek ajándékozott arany cigarettatárcának a tiszteletdíja a Hadtörténeti Múzeum Tárgyi Emlékanegyenlet-gyűjteményében maradt fenn. A cigarettatárca felirata: „EURÓPA VILÁGBAJNOKSÁGOK BUDAPEST, 1933 JÜLIUS”. Lt. sz.: 2002.36.1./TE.

²⁶ CV 1945.; Bangha Ernő a következő szavakkal indokolta Jekelfalussy távozását a Testőrségből: „Főlényeskedve, sőt megalázóan bánt idős testőrökkel (például úszásoktatásnál), amivel végképp maga ellen hangolta őket... Felesége nem tudta megtalálni azt a hangot s elsajátítani azt a tartózkodó modort, amelyre szükség lett volna a társaságba való beilleszkedéshez.” *Bangha* 1990. 290. o.

²⁷ Jekelfalussy Hajna 1936-ban született és 1962-ben hunyt el Amerikában, sírja San Franciscóban található.

²⁸ Életrásmo, 1946. június 23. 1. o. A *Honvédségi Közlöny* szerint a Kormányzó Jekelfalussy Györgyöt 1940. szeptember 1-jével, 1940. szeptember 1-jei ranggal /5. rangszám/ nevezte ki őrnaggyá, Jekelfalussy alezredesi rendfokozatba való kinevezését azonban nem hozta le a *Honvédségi Közlöny* 1942-ben. A *Honvédségi Közlöny* 1942. október 20-i száma Jekelfalussyt az Olimpiai bajnoki jelvény, a Sportbajnoki jelvény és a Nagy honvéd sportügyességi jelvény 1942. október 9-i adományozása kapcsán még őrnagyi rendfokozattal említi. *Honvédségi Közlöny*, 1940. 252. o.; *Uo.*, 1942. 960., 962. o.

11 éve ismerjük. Közvetlen szomszédaink voltak 1937 óta a Krisztina körút 155. sz. ház V-ik emeletén. Már kezdettől fogva kellemes viszony jött létre családjaink között és igen gyakori volt a személyes érintkezésünk a lakásainkban, ami később rendkívül melege és szeretetteljessé vált. Tudomásunk volt arról, hogy a többi üldözött iránt is meleg szívvvel viseltettek és a mindinkább súlyosabbá vált időkben odaadó magatartásuk és ragaszkodásuk fokozódását éreztük. Amikor 1944 június 22-én lakásunkat el kellett hagynunk, átadhattuk Jekelfalussyéknak értéktárgyainkat megőrzés céljából, és nekik köszönhetjük, hogy azok megmaradtak. 1944 évben, amikor családja falun tartózkodott onnét nekünk körülbelül 20 kg mennyiségű gyümölcsöt küldtek ajándékképpen. Feleségemmel, emlékezetem szerint, 1943–44 telén Jekelfalussyné elment a kislányával az Omike (országos magyar izraelita közművelődési egyesület) operaelőadására, melyet akkori kijelentése szerint élvezettel hallgattak végig. Nagynénje, 1944. legveszedelmesebb idejében leányunk értékes aranyláncát saját neve alatt a néklőházból kiváltotta és ezáltal részünkre azt is megmentette. Nyaralásuk előtt átadták nekünk lakásuk kulcsát, hogy a telefont és a rádiójukat használhassuk. Kijelentem, hogy Jekelfalussyék azon egészen kiváló tisztalelkű, jó emberek közé tartoznak, amilyenekkel 75 esztendőm alatt *néha-néha* sikerült megismerkednem.²⁹

Jekelfalussy György 1944-ben zászlóaljparancsnokként teljesített harctéri szolgálatot a keleti hadszíntéren, illetve a Balaton térségében. Jekelfalussy II. világháború alatti működésének rekonstruálását a Hadtörténeti Múzeum Kéziratos emléktárgy-gyűjteményében fennmaradt két kézzel írt, rövid terjedelmű önéletrajz,³⁰ illetve Mudin Ilonának, a honvédelmi miniszterhez 1944-ben írt levelének adatai segítik. A továbbiakban a Máday Norbert gyűjteményében található, Mudin Ilona 1944-ben írt levelének részletét idézzük: „Az uram III. hó 26-án Salgótarjában a 23-ik gyalogezredhez és onnan IV. hó 20-án az orosz frontra vonult mint zászlóalj *parancsnok*. Azóta az első vonalban teljesít szolgálatot. Jelenleg Pest vármegyében valahol. Júliusban kétoldali mellhártyagyulladását kapott, amit az akkori helyzet miatt csak a bunkerben vészelt át. Azóta több mint 20 kg-ot fogyott. Utolsó lapján közli, hogy lézeng a legyengültségtől, de nem jelenti, mert kell és akarja a munkát bírni. A 20. *gyaloghadosztály* hátrarendelte ugyanakkor pihenni, de az újabb, október 31-i erős támadás miatt huszonnégy óra múlva ismét a tűzvonalba vetették.”³¹

A háború vége Ausztriában érte Jekelfalussyt, alakulatával 1945. május 17-én Stájerországban esett szovjet hadifogságba.³² A hadifogságból 1945. augusztus 1-jén szabadult: a Kelen-

²⁹ Kiemelés az eredetiben. Bíró Ákos magángyűjteményében. (Jekelfalussy zsidókat segítő tevékenységéhez további adatot szolgáltat Keleti Éva, Kabos Endre olimpiai kardbajnok unokahúgának visszaemlékezése: „A háború alatt behívták [Kabos Endrét] munkaszolgálatra, aztán elengedték, aztán megint. Itt volt nálunk Jekelfalussy Piller György, ígérte, segít Bandit kimenteni.” *Szarka* 2013. 6. o.

³⁰ CV 1945.; Életrajzom, 1946. június 23.

³¹ Jekelfalussy Györgyné levele a honvédelmi miniszterhez, Beregyfő Károlyhoz. Kézzel írt levélpiszkozat, dátum nélkül, feltételezhetően 1944. október 31. után íródott, Budapesten. Máday Norbert magángyűjteményében.

³² Az ausztriai események fontos forrása a 25. gyaloghadosztály hadműveleti naplójában fennmaradt, Jekelfalussy alezredes által szignált, öt oldalas jelentés. A jelentés kézzel írt szövege szerint: „A *hadosztály* március végére teljesen leharcolódott, ezért feltöltésre az orosz áttörés után Zalabér, Zalalövő területére rendelték vissza. Innen az orosz nyomás következtében parancsot kapott a *hadosztály* a német határ átlépésére. Tekintettel a tisztikar és legénység hangulatára, németellenes magatartására, a német *parancsnokság* az átmenetet, csapatot és vonatot összegyűjtve egy zárt menetben rendelte el, a legszigorúbb menetfegyelem mellett. A végrehajtást SS. alakulatok ellenőrizték és a lemaradókat kíméletlenül felkoncolták. A határt a *hadosztály* Radkersburgnál lépte át. A *hadosztály* szállásmestere megelőzőleg anyagi ügyek elintézése végett átlépte a határt a hol tudomására jutott, hogy orosz vezetés alatt osztrák partizán mozgalom működik... A határ átlé-

földi pályaudvaron Péter Gábor rendőr vezérőrnagy és egy szovjet alezredes felismerte az olimpiai kardbajnokot és leszállította a hadifogolyvonatról.³³ Jekelfalussy Györgyöt 1946. október 23-án, mint „nélkülözhető” személyt, elbocsátották a tényleges katonai szolgálatból,³⁴ majd a Központi Illetményhivatal Honvédelmi Csoportja 1948. január 1-jétől a VI. fizetési osztály, I. fizetési fokozatába való besorolás mellett 504 Ft járadékot, valamint 36 Ft családi pótlékot és 45 Ft lakbérsegélyt állapított meg számára.³⁵ A Honvédségtől való leszerelést követően a Vasas S. E., a Vörös Meteor S. E., a Bástya S. E., a Ganz Vagongyár TK., illetve a Petőfi S. E. edzőjeként, az Állami Sportmester Vizsgáztató Bizottság vívószakosztályának elnökeként és a vívóválogatott szövetségi kapitányaként működött tovább.³⁶ Jekelfalussy György 1956-ban a melbourne-i olimpiát követően nem tért haza. San Franciscóban telepedett le, vívóedzői működését a Pannonia Athletic Clubban folytatta (7. kép). Egyesületének vívói háromszor egymás után nyerték meg az USA nemzeti bajnokságát.³⁷ Súlyos, gyógyíthatatlan rákbetegsége ellenére élete végéig edzősködött. Az 1960-ban Rómában megrendezett nyári olimpiai játékokra szeretett volna ellátogatni, de ezt egyre súlyosbodó betegsége már nem tette lehetővé.³⁸ A magyar vívótársadalomhoz írt búcsúlevele Máday Norbert közléséből ismert: „Szeretett vívó barátaim! Lélekben veletek vagyok! Féltő aggódással, de ugyanakkor bizakodva küzdöm végig életem utolsó olimpiáját! Sajnálom, hogy nem lehetek Rómában, mint ahogy terveztem, mert megakadályoz rettenetes nagy betegsége, amint azt tudjátok mindannyian! Én is harcolok... Ez a harc nagyon szomorú, mert kimenetele nem kétséges, csak én lehetek a vesztes. Elhagyom örökre a vívóplansot. Nem látlak többé titeket, akikkel úgy összeforrasztott annyi emlék, annyi küzdelem. Itt kell hagynom imádott családom, feleségem, Hajnám. Kérlek titeket, őrizzetek meg emlékezetekben! Ha igaz a síron túli élet, akkor ott sem szűnik meg szeretetem irántatok, s a magyar vívásért, hazámért. Isten áldjon meg mindnyájatokat! Sikert és egészséget kívánok mindeniteknek...”³⁹ Jekelfalussy György 1960. szeptember 6-án hunyt el Amerikában, sírja San Franciscóban, a Holy Cross temetőben (Colma településrész) van (8. kép).⁴⁰ A Hadtörténeti Múzeum gyűjteményeiben található dokumentumok és emléktárgyak, illetve a kutatás számára megnyíló magángyűjteményi anyagok segítségével optimálisan rekonstruálható, illetve tovább árnyalható a kivételes tanár, katona, olimpiai bajnok vívó, vívómester és nagyra becsült szövetségi kapitány portréja.

pése után azonnal felvette a *hadosztály* vonatkozásban [hadtáptérszékén] lévő megbízottakkal az összeköttetést, amely aktív együttműködéssé fejlődött ki... a *hadosztály* mindent elkövetett abban az irányban, hogy a német vezetést a *hadosztály* felhasználását illetően mindenben szabotálja. Így állandó, hamis jelentésekkel a *hadosztály* harcértékét és anyagi helyzetét oly színben tüntette fel, hogy annak cselekvésképtelenségét bizonyítsa.” A beszámoló szerint a magyar hadosztály fegyvereket, löszert, „gk. anyagot”, lovakat és élelmiszert is átadott / átadhatott az osztrák partizánoknak. „A 25. gyalog hadosztálynak az Osztrák Felszabadító (partizán) mozgalomban való részvétele”, „25. gyalog. hadosztály parancsnokság”, Jánosháza, s. d. KE Lt. sz.: 2011.154.1. (A forrás állításai kritikával kezelendők.)

³³ Életírásom, 1946. június 23. 2. o.

³⁴ Jekelfalussy György ht. alez. közszolgálatból való elbocsátása, véghatározat. Honvédelmi Minisztérium, 1946. október 23. KE Lt. sz.: 2011.158.1.

³⁵ Jekelfalussy György ny. alez., Központi Illetményhivatal Honvédelmi csoport, Budapest (tkvi. szám: 4359). KE Lt. sz.: 2011.161.1.

³⁶ Lukács – Szepesi 1980. 52., 54. o.; Bangha 1990. 289. o.; Győr – Klész 2012. 70. o.

³⁷ S. F. News-Call Bulletin 1960. 20. o.

³⁸ Szabolcsy-Szmolár 1960. 7. o.; Sypos 1972. 29. o.

³⁹ Máday 2014. 138. o.

⁴⁰ S. F. News-Call Bulletin 1960. 20. o. Jekelfalussy (Piller) György halálának tudósításáról lásd még Zöld Ferenc: Jekelfalussy-Piller György. *Képes Világhíradó*, III. 9. sz. (1960. szeptember) 17. o.

1. kép: A Piller-gyerekek (középen Piller György) (HM HIM, Fotóarchívum)

2. kép: Piller György hadapród (jobbra) (HM HIM, Fotóarchívum)

3. kép: Piller György az első világháborús
hadszíntéren (jobbra)
(HM HIM, Fotóarchívum)

4. kép: Mihalovits Miklós (1888–1960)
festménye Piller Györgyről, 1932
(HM HIM, Képzőművészeti Gyűjtemény,
fotó: Szikits Péter)

6. kép: Jekelfalussy (Piller) György százados kitüntetései viselési sorrendben:
Magyar Érdemkereszt III. osztálya, Magyar Koronás Ezüstérem (másodszori adományozás),
Magyar Koronás Bronzérem, Károly Csapatkereszt, Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal,
Tiszti Szolgálati Jel III. osztálya, Felvidéki Emlékérem, lengyel Polonia Restituta Rend
tisztikeresztje, osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, bolgár Háborús Emlékérem,
német Olimpiai Emlékérem (HM HIM, Fotóarchívum)

5. kép: Szepes Béla karikatúrája Piller Györgyről (Szepes 1957. 21. o.)

7. kép: Jekelfalussy György a Pannonia Athletic Clubban (HM HIM Fotóarchívum)

8. kép: Jekelfalussy (Piller) György sírhelye Amerikában (HM HIM Adattár)

BIBLIOGRÁFIA

- Bangha* 1990. *Bangha Ernő: A Magyar Királyi Testőrség. 1920–1944.* Budapest, 1990.
- Budapesti Közlöny*, 1933. *Budapesti Közlöny*, 67. (1933) 12. sz. (1933. január 15.) Hivatalos rész. 1–5. o.
- Bujdosó* 1931. *Bujdosó Kálmán: Az 1931. évi Hadsereg Sporthét. Magyar Katonai Szemle*, 1931. 3. sz. 159–184. o.
- Dávid* 1988. *Dávid Sándor: Arany évtizedek. (A magyar vívás története.)* Budapest, 1988.
- Gellér* 1933. *Gellér Alfréd: A vívás története.* Budapest, 1933.
- Gerentsér* 1944. *Gerentsér László: A modern kardvívás.* Budapest, 1944.
- Győr – Klész* 2012. *Győr Béla – Klész László: Katonaolimpikonok. Magyar hivatásos katona sportolók a modernkori olimpiai játékokon.* Budapest, 2012.
- Hollódy* 1932. *Hollódy (Havranek) János: A névmagyarosításról. Csendőrségi Lapok*, 1932. 19. sz. (Melléklet.) 3–15. o.
- Honvédségi Közlöny* 1940. *Honvédségi Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes Ügyek*, 52. (1940) 26. sz. (1940. szeptember 12.) Legfelsőbb elhatározások. 250–271. o.
- Honvédségi Közlöny* 1942. *Honvédségi Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes Ügyek*, 54. (1942) 43. sz. (1940. október 20.) Sportügységjelvények adományozása. 960–966. o.
- Kiss* 2006. *Kiss Gábor: Az Osztrák–Magyar Monarchia rohamcsapatai.* In: Halálfejes katonák. Az Osztrák–Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916–1918. Szerk. *Számvéber Norbert*. Budapest, 2006. 18–38. o.
- Lukács – Szepesi* 1980. *Lukács László – Szepesi György: 112. A magyar olimpiai aranyérmek története. 1896–1980.* Budapest, 1980.
- Máday* 2014. *Máday Norbert: „Hogy a magyar kard újra régi fényében ragyogjon!” A „Magyar Kard napja” című országos rendezvénysorozat kiállítási katalógusa.* Kecskemét, 2014.
- Máday* 2016. *Máday Norbert: Jekelfalussy-Piller György. „Magyar lélekkel és erős magyar akarással.”* H. n., 2016. (Magánkiadás.)
- Piller* 1932. *Piller György: Tapasztalataim a vívás terén Franciaországban. Magyar Katonai Szemle*, 1932. 3. sz. 243–248. o.
- S. F. News-Call Bulletin* 1960. *György Piller, Top Fencing Master Dies.* (Szerző nélkül.) *S. F. News-Call Bulletin*, 1960. szeptember 6. 20. o.
- Sallay* 2012. *Sallay Gergely Pál: „Dobogósok mundérban”. Éremszerző katonák az újkori olimpiai játékokon. Hadtörténelmi Közlemények*, 125. (2012) 2. sz. 335–374. o.

- Sypos* 1972. *Sypos Zoltán*: Diadal és Halál Kaliforniában. Emlékezés Jekelfalussy-Piller Györgyre (1899–1960). *Sportélet*, 8. (1972) 9. sz. 27–29. o.
- Szabolcsy-Szmolár* 1960. *Szabolcsy-Szmolár Pál*: Jekelfalussy Piller György. *Magyar Sporthíradó*, 1960. június 16. 7. o.
- Szarka* 2013. Kabos Endre (1906–1944), az elegáns bajnok. Összeállította *Szarka Kata*. Budapest, 2013.
- Számvéber* 2006. *Számvéber Norbert*: Az előkép: német rohamcsapatok az I. világháborúban. In: Halálfejes katonák. Az Osztrák–Magyar Monarchia rohamcsapatái 1916–1918. Szerk. *Számvéber Norbert*. Budapest, 2006. 9–17. o.
- Szepes* 1957. *Szepes Béla*: Így győztök ti... Hét olimpia hősei. Budapest, 1957.
- Újra győzött a magyar kard, 1930. Újra győzött a magyar kard. (Szerző nélkül.) *Csendőrségi Lapok*, 20. (1930) 22. sz. (1930. augusztus 1.) 698–699. o.
- Somogyi* 1932. *vitész Somogyi Endre*: Magyarok a X. olimpián Los Angelesben. *Magyar Katonai Szemle*, 1932. 4. sz. 236–246. o.
- Somogyi* 1934. A Honvéd Tiszti Vívóklub tízéves története (1924–1934). Összeállította *vitész Somogyi Endre*. Budapest, 1934.

RÖVIDÍTÉSEK

- CV 1945. *Jekelfalussy (Piller) György*: Curriculum vitae, 1945. Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Kéziratos Emlékanyag-gyűjtemény. (Terjedelme: 1 o.) Lt. sz.: 2011.155.1.
- Életírásom, 1946. június 23. *Jekelfalussy György ht. alezredes*: Életírásom. Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Kéziratos Emlékanyag-gyűjtemény. (Terjedelme: 2 o.) Lt. sz.: 2011. 157. 1.
- KE Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Kéziratos Emlékanyag-gyűjtemény

Balázs Polgár

AN OFFICER AS AN OLYMPIC CHAMPION IN FENCING:
GYÖRGY (PILLER) JEKELFALUSSY (1899–1960)

Abstract

György (Piller) Jekelfalussy – teacher, soldier, Olympic champion in fencing, fencing master and esteemed captain of the national fencing association – was born in the town of Eger in 1899, and he died in San Francisco in 1960.

After graduating from the cadet school in Pécs he received an “assault officer” training. He served on the Romanian and Italian fronts in 1918. He did the sport-trainer course (“SPOTI”) between 1925 and 1927. He worked as a teacher and fencing master at “SPOTI”, at Ludovika Academy and at the “Bolyai János” Honvéd Technical Academy. He earned the biggest success of his fencing career at the 1932 Olympic Games in Los Angeles, where, as a member of the winning fencing team, he also won in the singles competition. His Olympic gold medals are kept at the Numismatic Collection of the Hungarian Military History Institute and Museum.

He married a teacher, Ilona Mudin, in 1936, and they had one daughter. (Hajna was born in 1936 and died in the U.S.A. in 1962). György Piller changed his family name to Jekelfalussy after the 1932 Olympic Games. György (Piller) Jekelfalussy served as a lieutenant colonel on the eastern theatre of war and in the area of Lake Balaton during World War II. The Olympic champion saw the end of the war in Styria, he even suffered Soviet captivity between May and August 1945. He was released from the army as a “dispensable” person after the end of the war, then he worked as a fencing trainer and captain of the national association.

He did not return to Hungary after the 1956 Olympic Games in Melbourne. He settled in San Francisco, where he found work at the Pannonia Athletic Club. The *Journal American Fencing* regularly published articles on the legendary Hungarian master of fencing. He died of cancer in 1960, his grave lies in Holy Cross Cemetery in San Francisco.

Balázs Polgár

DER SOLDATENOFFIZIER, DER OLYMPIASIEGER IM SÄBELFECHTEN WAR:
GYÖRGY JEKELFALUSSY (PILLER) (1899-1960)

Resümee

György Jekelfalussy (Piller), Lehrer, Soldat, Olympiasieger im Säbelfechten, Fechtmeister und angesehener Trainer der Nationalmannschaft, wurde im Jahr 1899 in Eger (Erlau) geboren und starb 1960 in San Francisco.

Nach dem Abschluss an der Kadettenschule in Pécs (Ödenburg) nahm er an einer „Stürmer“-Ausbildung und im Jahr 1918 am Kriegsschauplatz in Rumänien und Italien teil. Zwischen 1925 und 1927 absolvierte er einen Sportlehrerkurs („SPOTI“). Schauplatz seiner Lehrer- bzw. Fechtmeistertätigkeit waren der „SPOTI“, die Ludovika-Akademie und die Technische Honvéd-Akademie „Bolyai János“. Den größten Erfolg seiner

Fechtkarriere errang er bei den Olympischen Spielen in Los Angeles im Jahr 1932, wo er als Mitglied des siegreichen Säbelfechtteams auch im Säbelfechten Einzel gewann. Seine olympischen Goldmedaillen sind in der Numismatik-Sammlung des Instituts und Museums für Militärgeschichte zu finden.

Er heiratete die Lehrerin Ilona Mudin im Jahr 1936, aus ihrer Ehe wurde ein Mädchen geboren (Hajna, die im Jahr 1936 auf die Welt kam und 1962 in Amerika verstarb). György Piller änderte seinen Familiennamen nach den Olympischen Spielen des Jahres 1932 in Jekelfalussy. Während des 2. Weltkrieges leistete György Jekelfalussy (Piller) auf dem östlichen Kriegsschauplatz und in der Region des Balaton (Plattensee) Militärdienst als Oberstleutnant. Das Kriegsende erlebte der Olympiasieger in der Steiermark. Zwischen Mai und August 1945 befand er sich auch in sowjetischer Kriegsgefangenschaft. Nach dem Krieg wurde er als „entbehrliche“ Person aus der Armee entlassen und wirkte im Anschluss daran als Fechttrainer und Trainer der Nationalmannschaft im Fechten weiter.

Nach den Olympischen Spielen im Jahr 1956 in Melbourne kehrte er nicht mehr nach Ungarn zurück, emigrierte und ließ sich in San Francisco nieder, wo er im Pannonia Athletic Club als Trainer arbeitete. Die Zeitschrift *American Fencing* berichtete regelmäßig über den legendären ungarischen Fechtmeister. Gegen seine immer schwerwiegendere Krebserkrankung konnte er nicht ankämpfen, und er verstarb im Jahr 1960. Sein Grab befindet sich auf dem Friedhof *Holy Cross* in San Francisco.

Balázs Polgár

L'OFFICIER ET CHAMPION OLYMPIQUE DE SABRE :
GYÖRGY JEKELFALUSSY (PILLER) (1899–1960)

Résumé

Professeur, soldat, champion olympique, maître et entraîneur national d'escrime, György Jekelfalussy (Piller) est né à Eger en 1899 et décédé à San Fransisco en 1960.

Après ses études à l'école militaire préparatoire d'infanterie de Pécs, il a été formé à l'assaut. En 1918, il s'est retrouvé sur les théâtres d'opérations roumains et italiens. Entre 1925 et 1927, il a suivi une formation d'entraîneur (« SPOTI »). Il était maître d'escrime à « SPOTI », à l'Académie militaire Ludovika et à l'Académie militaire technique Bolyai János. C'est aux Jeux olympiques de Los Angeles de 1932 qu'il a atteint le sommet de sa carrière d'escrimeur en remportant la médaille d'or de sabre à la fois en équipe et en individuel. Ses médailles d'or olympiques font partie de la collection numismatique de l'Institut et Musée d'Histoire militaire du Ministère hongrois de la Défense.

En 1936, il a épousé une institutrice, Ilona Mudin. Une fille prénommée Hajna est née de leur union en 1936 (décédée aux États-Unis en 1962). Après les jeux de 1932, György Piller a changé son patronyme pour Jekelfalussy. Durant la Seconde Guerre mondiale, György Jekelfalussy (Piller) a servi comme lieutenant-colonel sur le théâtre oriental des opérations et dans la région du lac Balaton. À la fin de la guerre, le champion olympique se trouvait en Styrie et fut en captivité soviétique entre mai et août 1945. Renvoyé de l'armée après la guerre, car considéré comme « personne inutile », il travaillait comme entraîneur et entraîneur national d'escrime.

Après les Jeux olympiques de Melbourne de 1956, il n'est pas rentré en Hongrie. Il s'est installé à San Francisco où il a poursuivi son activité à Pannonia Athletic Club. La revue American Fencing a régulièrement publié des articles sur le maître d'escrime hongrois légendaire. Cependant, le cancer a eu raison de lui en 1960, sa tombe se trouve à San Francisco, au cimetière Holy Cross.

Балаж Полгар

ОЛИМПИЙСКИЙ ЧЕМПИОН ПО ФЕХТОВАНИЮ ВОЕННЫЙ ОФИЦЕР:
ДЬЁРДЬ (ПИЛЛЕР) ЕКЕЛФАЛУШШИ (1899–1960)

Резюме

Дьёрдь (Пиллер) Екелфалушши преподаватель, солдат, олимпийский чемпион и мастер спорта по фехтованию и высокоценный капитан сборной родился в 1899-ом году в городе Эгер и умер в 1960-ом году в Сан-Франциско.

После окончания кадетского корпуса в городе Печ принял участие в подготовке «штурман» и в 1918-ом году побывал на румынском и итальянском театре военных действий. С 1925 по 1927 годы он закончил курсы спортивного инструктора («СПОТИ»). Местом преподавания и деятельности в качестве мастера по фехтованию был «СПОТИ», Академия Людовика и секция «Янош Бойаи» в Военно-технической Академии. Самого большого успеха в его фехтовальной карьере он добился на Олимпиаде в Лос-Анджелесе в 1932-ом году, на которой одержал победу в качестве члена команды по фехтованию на эскадронах и личное первенство. Его олимпийские золотые медали можно найти в коллекции нумизматики Института и Музея Военной Истории Военного Министерства.

В 1936-ом году он женился на учительнице Илона Мудин, в браке родилась дочь (Хайна родилась в 1936-ом году и умерла в Америке в 1962 году). Дьёрдь Пиллер после Олимпиады в 1932-ом году изменил фамилию на Екелфалушши. Во время Второй Мировой Войны он служил на восточном фронте и в окрестностях озера Балатон в качестве подполковника. Окончание войны застало олимпийского чемпиона в Штирии, между маем и августом 1945-ого года он находился в советском плену. После завершения войны он был уволен из армии как «незаменимая» личность, после чего он работал тренером и капитаном национальной сборной по фехтованию.

После Олимпийских игр в Мельбурне в 1956-ом году он уже не вернулся в Венгрию, он эмигрировал и поселился в Сан-Франциско, где продолжал работать и дальше в спортивном клубе Пannonia Атлетикс. Журнал с названием Америкэн Фенсинг регулярно помещал статьи о легендарном венгерском мастере фехтования. Всё более ухудшающуюся раковую болезнь не мог победить, он умер в 1960-ом году, могила его находится на кладбище Холли Кросс (Святой Крест), в городе Сан-Франциско.